

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Zabezpieczenie naszej przyszłości

Cel klimatyczny na 2040 r. i droga ku neutralności klimatycznej do 2050 r. jako fundamenty zrównoważonego, sprawiedliwego i dostatniego społeczeństwa”

(COM(2024) 63 final)

(C/2024/4667)

Sprawozdawca: **Teppo SÄKKINEN**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 27.3.2024
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	21.5.2024
Data przyjęcia na sesji plenarnej	30.5.2024
Sesja plenarna nr	588
Wynik głosowania (za/przeciw/ wstrzymało się)	189/5/3

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Cel klimatyczny UE na 2040 r. zapewni widoczność na drodze ku neutralności klimatycznej do 2050 r. i przyczyni się do realizacji globalnych ambicji klimatycznych. EKES popiera zalecany cel 90 % do 2040 r., ponieważ jest on zgodny z ustaleniami nauki dotyczącymi sprawiedliwego udziału Europy w realizacji celu 1,5°C. Zaznacza, że ten cel jest ambitny i można go osiągnąć jedynie pod warunkiem, że zastosowane zostaną wspomagające strategię polityczne zapewniające konkurencyjność europejskiego przemysłu i sprawiedliwą transformację, a także – w sposób racjonalny pod względem kosztów – wszystkie technologie bez emisyjne i nisko emisyjne.

1.2. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) podkreśla, że ważna jest faktyczna redukcja emisji poprzez stopniowe wycofywanie paliw kopalnych. Chociaż usuwanie dwutlenku węgla odgrywa coraz większą rolę w osiągnięciu celów klimatycznych UE, to nadmierne poleganie na pochłaniaczach gruntowych i przemysłowych wiąże się z niepewnością i ryzykiem uzależnienia od paliw kopalnych lub ryzykiem utraty pochłaniaczy z powodu pożarów lasów, szkodników i innych zagrożeń. Potrzebne są zachęty sprawiające, by usuwanie dwutlenku węgla odgrywało ograniczoną, ale znaczącą rolę. EKES wzywa Komisję do dokonania naukowej i ekonomicznej oceny równowagi między redukcją a pochłanianiem.

1.3. Ambitny cel na 2040 r. bazuje na pomyślnym osiągnięciu redukcji emisji netto o co najmniej 55 % do 2030 r. EKES podkreśla, że należy skupić się na wdrażaniu pakietu „Gotowi na 55” oraz wspieraniu europejskich przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w dostosowywaniu się do nowego otoczenia regulacyjnego.

1.4. Komitet zauważa, że cele klimatyczne wymagają bezprecedensowego poziomu inwestycji w dekarbonizację. Zależy to między innymi od przewidywalności i spójności otoczenia regulacyjnego, skutecznych badań, rozwoju i innowacji, szybszego wydawania pozwoleń, dostępu do finansowania i wykwalifikowanej siły roboczej oraz od ogólnych wyników gospodarki europejskiej. Celowi na 2040 r. powinno towarzyszyć dążenie do zbudowania silnej gospodarki poprzez transformację, zwiększenia europejskiego bezpieczeństwa energetycznego i zapewnienia wysokiej jakości miejsc pracy. Aby zwiększyć globalny wpływ europejskiej czystej transformacji i spożytkować korzyści płynące z przywództwa w dziedzinie klimatu, Komitet wzywa Komisję do śledzenia wzrostu eksportu europejskich produktów i usług w zakresie czystych technologii, a także do wytyczenia celów w tej dziedzinie.

1.5. Konieczna jest szybsza dekarbonizacja w sektorach, w których koszty redukcji emisji są stosunkowo niskie i w których istnieją skalowalne rozwiązania, w celu rekompensowania bardziej stopniowych postępów w sektorach, w których trudno jest obniżyć poziom emisji. EKES wzywa, by do 2040 r. produkcja energii elektrycznej w UE stała się bezemisyjna, oraz by wkrótce potem osiągnięto bezemisyjność ogrzewania i chłodzenia. Dostępność czystej i przystępnej cenowo energii oraz dostosowanej do przyszłości infrastruktury energetycznej jest podstawą dekarbonizacji innych sektorów, takich jak przemysł, budownictwo i transport. Komitet proponuje, by orientacyjny cel redukcji emisji dla przemysłu rolno-spożywczego wyznaczyć w ścisłym dialogu z rolnikami i innymi zainteresowanymi stronami w oparciu o dane naukowe, zapewniając bezpieczeństwo żywnościowe w Europie i uwzględniając różne warunki naturalne w UE.

1.6. EKES podkreśla, że aby utrzymać poparcie społeczne dla europejskiej polityki klimatycznej i zaangażować wszystkie szczeble społeczeństwa, istotne jest nawiązanie szerokiego dialogu z zainteresowanymi stronami, w tym z partnerami społecznymi i społeczeństwem obywatelskim, oraz włączenie obywateli w określanie celu na 2040 r. i opracowywanie towarzyszących mu strategii politycznych. W krajowej polityce klimatycznej należy również wykorzystywać zorganizowany dialog i stałe organy doradcze. EKES podkreśla możliwość zwiększenia redukcji emisji oraz zmniejszenia zapotrzebowania na materiały i energię dzięki wzmocnieniu pozycji konsumentów, tak by przekonać ich do zrównoważonych wyborów dotyczących stylu życia.

1.7. Komitet wzywa Komisję, by podczas przygotowywania wniosku ustawodawczego dotyczącego celu na 2040 r. poszerzyła sprawdzian konkurencyjności dotyczący innych dużych gospodarek, uwzględniając ich politykę klimatyczną, energetyczną i przemysłową, a także wskaźniki gospodarcze, oraz by przedstawiła propozycje dotyczące sposobów podniesienia konkurencyjności Europy w świecie, wzmocnienia jej bazy przemysłowej oraz zabezpieczenia unijnego modelu otwartej gospodarki rynkowej za pomocą wysokich standardów środowiskowych i społecznych.

2. Wprowadzenie

2.1. Unia Europejska wyznaczyła prawnie wiążące cele dotyczące redukcji emisji o co najmniej 55 % do 2030 r. i neutralności klimatycznej do 2050 r. Europejskie prawo o klimacie zobowiązuje Komisję, by jako działanie śród okresowe zaproponowała cel na 2040 r.

2.2. W komunikacie Komisji ⁽¹⁾ zaproponowano cel redukcji emisji o 90 %. Komunikat i załączona do niego ocena skutków obejmują trzy możliwe warianty: wariant 1 – liniowa ścieżka redukcji o 0 %; wariant 2 – redukcja o 85–90 %; wariant 3 – redukcja o 90–95 %. W komunikacie zaproponowano również przewidywany orientacyjny budżet emisyjny Unii na lata 2030–2050 na poziomie 16 Gt ekwiwalentu dwutlenku węgla.

2.3. Europejski naukowy komitet doradczy ds. zmiany klimatu (ESABCC) w sprawozdaniu z czerwca 2023 r. zalecił cel redukcji emisji o 90–95 % do 2040 r., w tym budżet emisyjny na poziomie 11–14 Gt ekwiwalentu dwutlenku węgla na lata 2030–2050 ⁽²⁾. Zaproponowany przez Komisję cel na 2040 r. jest zgodny z docelowym zakresem sugerowanym przez ESABCC, który uzyskał również największe poparcie w konsultacjach publicznych przeprowadzonych przez Komisję w 2023 r.

2.4. Komunikat stanowi punkt wyjścia do dialogu na temat celu na 2040 r. i sposobów jego osiągnięcia. Niniejsza opinia EKES-u ma wnieść wkład w tę dyskusję. W następnej kadencji Komisja przygotowuje wniosek ustawodawczy dotyczący celu na 2040 r. oraz niezbędne do jego osiągnięcia ramy polityki na okres po 2030 r.

3. Globalny kontekst celu UE na 2040 r.

3.1. Podczas konferencji klimatycznej ONZ COP28, która odbyła się w 2023 r., wezwano strony do odejścia od wszystkich paliw kopalnych, przyczyniania się do potrojenia energii ze źródeł odnawialnych i podwojenia środków w zakresie efektywności energetycznej do 2030 r. oraz do przyspieszenia wdrażania czystych technologii. Ponadto w ramach COP28 wezwano strony, by zgodnie z zaleceniami nauki dostosowały swe kolejne ustalone na poziomie krajowym wkłady (NDC) do scenariusza wzrostu temperatury o 1,5 stopnia.

⁽¹⁾ „Zabezpieczenie naszej przyszłości. Cel klimatyczny na 2040 r. i droga ku neutralności klimatycznej do 2050 r. jako fundamenty zrównoważonego, sprawiedliwego i dostatniego społeczeństwa”, COM(2024) 63 final.

⁽²⁾ <https://climate-advisory-board.europa.eu/news/eu-climate-advisory-board-recommends-ambitious-2040-climate-target-and-urgent-transitions-for-the-european-union>.

3.2. Jak stwierdzono w komunikacie, cel na 2040 r. będzie stanowił podstawę nowego ustalonego na poziomie krajowym wkładu UE w ramach porozumienia paryskiego, które wymaga od UE, by do początku 2025 r. przedstawiła UNFCCC cel na 2035 r., odzwierciedlający najwyższy możliwy poziom ambicji. EKES podkreśla, że cel klimatyczny na 2040 r. i odpowiadający mu cel na 2035 r. muszą zatem być zgodne ze zobowiązaniami podjętymi przez wszystkie strony podczas COP28 i muszą zostać przyjęte niezwłocznie.

3.3. Komitet zauważa, że udział Europy w światowych emisjach wynosi obecnie 7 % i dalej maleje w miarę postępów UE w kierunku osiągnięcia neutralności klimatycznej w 2050 r., ale jednocześnie Europa ponosi odpowiedzialność za to, że w ujęciu historycznym jest jednym z największych emitentów. Od 1990 r. UE zdołała ograniczyć emisje ze swego terytorium o 32 % i jako pierwsza wśród największych gospodarek oddzieliła wzrost gospodarczy od emisji gazów cieplarnianych. Ten kontekst wypukla zarówno odpowiedzialność, jak i szanse Europy, jeśli chodzi o przeprowadzenie globalnym działaniom w dziedzinie klimatu, oraz konieczność współpracy z innymi dużymi gospodarkami, aby osiągnąć cele porozumienia paryskiego. EKES przypomina o swojej propozycji, by nadać dyplomacji klimatycznej rangę sztabowego działania w stosunkach zewnętrznych UE ⁽³⁾.

3.4. Przywództwo Europy na świecie w łagodzeniu zmiany klimatu musi iść w parze z polityką zapewniającą konkurencyjność przemysłu europejskiego, zapobieganie ucieczce emisji i propagowanie równych warunków działania, przy czym konieczny jest również wkład w globalną współpracę na rzecz przeciwdziałania zmianie klimatu poprzez finansowanie działań w związku ze zmianą klimatu, transfer technologii, pomoc techniczną i budowanie zdolności. EKES z zadowoleniem przyjmuje inicjatywę Komisji dotyczącą utworzenia grupy zadaniowej ds. rynków uprawnień do emisji dwutlenku węgla. UE może promować rozszerzenie systemu opłat za emisję gazów cieplarnianych, który obecnie obejmuje mniej niż jedną czwartą światowych emisji CO₂ ⁽⁴⁾, poprzez wspieranie tworzenia systemów ustalania opłat za emisję gazów cieplarnianych w państwach trzecich w połączeniu z mechanizmem dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO₂ (CBAM).

3.5. Rosnące napięcia geopolityczne wypuklają potrzebę odejścia od paliw kopalnych i unikania przy tym tworzenia nowych zależności od technologii i surowców krytycznych. Stopniowe wycofywanie zależności od importowanych paliw kopalnych wspiera otwartą strategiczną autonomię i konkurencyjność Europy. Ambitny cel na 2040 r. mógłby przyczynić się do znacznego wzrostu bezpieczeństwa energetycznego UE i potencjalnie zmniejszyć o połowę zależność od importu energii z ponad 55 % w 2021 r. ⁽⁵⁾ do 26 % w 2040 r. W 2023 r. koszty importu paliw kopalnych netto odpowiadały 2,4 % PKB UE. Niedawne kryzysy, takie jak pandemia COVID-19 i kryzys energetyczny spowodowany rosyjską wojną napastniczą, akcentują potrzebę utrzymania bezpieczeństwa dostaw energii i materiałów na wszystkich etapach transformacji. Zaniechanie w najbliższej przyszłości pozostałej części importu energii z Rosji do UE ma zasadnicze znaczenie dla ograniczenia przepływów dochodów, które finansują rosyjską inwazję na Ukrainę.

3.6. Światowa sytuacja gospodarcza stała się trudniejsza ze względu na amerykańską ustawę o obniżeniu inflacji i rosnącą dominację Chin w łańcuchach dostaw czystych technologii. EKES ponownie podkreśla potrzebę utrzymania przez Europę silnej bazy przemysłowej, poprawy europejskich badań, rozwoju i innowacji oraz zdolności produkcyjnych w zakresie technologii neutralnych emisyjnie i surowców krytycznych oraz konieczność dywersyfikacji zrównoważonych źródeł dostaw, by obniżyć emisyjność gospodarki i konkurować na równych zasadach z USA i Chinami ⁽⁶⁾. Reakcja Europy na globalne prześciganie się w udzielaniu dotacji powinna opierać się na naszych mocnych stronach, takich jak zabezpieczenie i rozwijanie jednolitego rynku. Jak podkreślono w deklaracji z Antwerpii ⁽⁷⁾, silna tkanka przemysłowa i wzmocniony dialog społeczny są niezbędne do pomyślnej realizacji Europejskiego Zielonego Ładu.

⁽³⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Dyplomacja klimatyczna UE” (opinia z inicjatywy własnej) (Dz.U. C, C/2024/1575, 5.3.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/1575/oj>).

⁽⁴⁾ <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/05/23/record-high-revenues-from-global-carbon-pricing-near-100-billion>.

⁽⁵⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Energy_statistics_-_an_overview.

⁽⁶⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego a) „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Plan przemysłowy Zielonego Ładu na miarę epoki neutralności emisyjnej«” [COM(2023) 62 final] – b) „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia ram środków na rzecz wzmocnienia europejskiego ekosystemu produkcji produktów technologii neutralnych emisyjnie (akt w sprawie przemysłu neutralnego emisyjnie)” [COM(2023) 161 final – 2023/0081 (COD)] (Dz.U. C 349 z 29.9.2023, s. 179).

⁽⁷⁾ <https://antwerp-declaration.eu/pdf/declaration.pdf>.

3.7. EKES zauważa z zaniepokojeniem, że według Światowej Organizacji Meteorologicznej (WMO) rok 2023 był najcieplejszy w historii, a Europa ociepla się dwa razy szybciej niż średnia światowa. W pierwszej przeprowadzonej europejskiej ocenie ryzyka klimatycznego (EUCRA, 2024) ⁽⁸⁾ stwierdzono, że w niektórych regionach w Europie kumulują się różne zagrożenia klimatyczne, takie jak pożary roślinności, skutki wysokich temperatur i niedoboru wody, powódzie, erozja i intruzja wody słonej. Zdecydowane globalne działania na rzecz przeciwdziałania zmianie klimatu zapobiegłyby wielu ofiarom w ludziach, skutkom zdrowotnym i stratom gospodarczym. Koszty zaniechania działań w dziedzinie klimatu znacznie przewyższają koszty działania. W związku z tym EKES podkreśla korzyści społeczno-gospodarcze płynące z dobrze obmyślonych, pilnych działań w dziedzinie klimatu, w tym wyższą jakość życia, niższe koszty opieki zdrowotnej i uniknięcie skutków gospodarczych.

3.8. EKES przypomina o zaangażowaniu UE na rzecz globalnych ram różnorodności biologicznej z Kunmingu/Montrealu i zwraca uwagę na zależności między klimatem a różnorodnością biologiczną – zmiana klimatu przyspiesza zagrożenia dla przyrody, a rozwiązania oparte na zasobach przyrody zapewniane przez dynamiczne ekosystemy są wysoce skuteczne w łagodzeniu zmiany klimatu i przystosowaniu się do niej. Na przykład rekultywacja terenów podmokłych pomoże radzić sobie z powodziami i osadami ściekowymi po sztormach, a ochrona starodrzewu może przyczynić się do zabezpieczenia dużych zasobów dwutlenku węgla.

4. Cel klimatyczny na 2040 r.

4.1. Cel klimatyczny UE na 2040 r. zapewni widoczność na drodze ku neutralności klimatycznej do 2050 r. i przyczyni się do realizacji globalnych ambicji klimatycznych. EKES popiera zalecany cel 90-procentowej redukcji emisji netto do 2040 r., ponieważ jest on zgodny z ustaleniami nauki dotyczącymi sprawiedliwego udziału Europy w realizacji celu 1,5° C ⁽⁹⁾. Podkreśla przy tym, że ten poziom docelowy jest ambitny i można go osiągnąć jedynie pod warunkiem wdrażania wspomagających strategii politycznych, zapewniających konkurencyjność europejskiego przemysłu i sprawiedliwą transformację, oraz racjonalnego pod względem kosztów wykorzystywania wszystkich technologii bezemisyjnych i niskoemisyjnych.

4.2. Poziom 90 % to cel netto, łączący redukcję emisji i usuwanie dwutlenku węgla za pomocą pochłaniaczy biologicznych i technologicznych. Komitet zaznacza, że priorytetem musi być faktyczna redukcja emisji, a usuwanie dwutlenku węgla powinno odgrywać rolę uzupełniającą. Wzywa Komisję do starannej oceny równowagi między redukcją emisji a usuwaniem dwutlenku węgla na podstawie dowodów naukowych i analizy gospodarczej, tak by nie polegać nadmiernie na pochłaniaczach gruntowych lub przemysłowych, które wiążą się z niepewnością i ryzykiem. Jednocześnie należy zachęcać do usuwania dwutlenku węgla, aby odgrywało ono ograniczoną, ale znaczącą rolę, w oparciu o nowo przyjęte ramy certyfikacji usuwania dwutlenku węgla (CRCF).

4.3. Wychwytywanie dwutlenku węgla na skalę przemysłową z procesów przemysłowych jest niezbędnym elementem ambitnego celu na 2040 r. i dążenia do neutralności emisyjnej, co uznały IPCC, ESABCC i Międzynarodowa Agencja Energetyczna (MAE). EKES podkreśla, że wychwytywanie dwutlenku węgla musi być ukierunkowane na emisje resztkowe w sektorach, w których emisje trudno zredukować, aby uniknąć uzależnienia od dalszego stosowania paliw kopalnych tam, gdzie istnieją już wykonalne alternatywy w zakresie dekarbonizacji. Wychwytywanie dwutlenku węgla wymaga znacznych inwestycji w samo wychwytywanie oraz logistykę i magazynowanie, a także zwiększa zapotrzebowanie na energię. W związku z tym nie powinno być preferowanym wariantem dekarbonizacji w sektorach, w których stopniowe wycofywanie paliw kopalnych byłoby już wykonalne i opłacalne. Wychwytywanie biogenicznego dwutlenku węgla może prowadzić do trwałego pochłaniania i zapewnić zrównoważone źródła CO₂ do zastosowań przemysłowych.

4.4. Aby odwrócić spadek pochłaniania dwutlenku węgla w UE, potrzebne są takie praktyki jak zalesianie, agroleśnictwo, powstrzymanie wylesiania, zrównoważona gospodarka leśna, odpowiednie zarządzanie torfowiskami i ich odbudowa oraz rolnictwo węglowe. Europejskie lasy i pola również wnoszą wkład w działania w dziedzinie klimatu poprzez dostarczanie materiałów pochodzenia biologicznego, które mogą zastąpić zasoby kopalne i magazynować dwutlenek węgla w budownictwie drewnianym i innych długotrwałych produktach. EKES podkreśla niepewność wiążącą się z dużymi pochłaniaczami biologicznymi wynikającą z niedokładności sprawozdawczości dotyczącej procesów naturalnych oraz, co bardziej niepokojące, z rosnących zagrożeń, takich jak pożary lasów, szkodniki i choroby oraz zjawiska pogodowe, które nasilają się w związku z trwającą zmianą klimatu. Należy zatem kłaść coraz większy nacisk na przystosowanie się do zmiany klimatu i podejść z ostrożnością do ustalenia, jaki powinien być udział LULUCF w realizacji celu netto. Solidne systemy monitorowania są niezbędne do regularnego i terminowego dostarczania informacji na temat stanu zasobów węgla.

⁽⁸⁾ <https://www.eea.europa.eu/en/newsroom/news/europe-is-not-prepared-for>.

⁽⁹⁾ Europejski komitet doradczy ds. zmiany klimatu zaleca dążenie do ambitnego celu klimatycznego na 2040 r. oraz pilną transformację w Unii Europejskiej, <https://climate-advisory-board.europa.eu/news/eu-climate-advisory-board-recommends-ambitious-2040-climate-target-and-urgent-transitions-for-the-european-union>.

4.5. Cel na 2040 r. bazuje na pomyślnym osiągnięciu redukcji emisji netto o co najmniej 55 % do 2030 r. EKES zauważyła z zaniepokojeniem, że obecne krajowe plany w dziedzinie energii i klimatu nie pozwalają na osiągnięcie celu na 2030 r. ⁽¹⁰⁾, i wzywa państwa członkowskie, by w zaktualizowanych krajowych planach wyeliminowały te luki, a Komisję, by skoncentrowała się na wdrażaniu ram polityki na 2030 r. Wiele elementów pakietu „Gotowi na 55”, takich jak ETS2 czy CBAM, dopiero wchodzi w życie. Europejskie przedsiębiorstwa, w szczególności MŚP, i gospodarstwa domowe będą potrzebowały przestrzeni i wsparcia w dostosowywaniu się do nowego otoczenia regulacyjnego, w tym ważną będzie pewność inwestycyjna dla przemysłu.

4.6. Cel na 2040 r. wytyczy ścieżkę do neutralności klimatycznej do 2050 r. Nielinearna ścieżka będzie się wiązać z możliwościami i wyzwaniem, które będą mieć wpływ na pozycję Europy w stosunku do innych dużych gospodarek, w tym z potrzebą koncentracji inwestycji i wdrażania technologii na wstępie oraz z możliwością zmniejszenia zależności od importu energii i utrzymania wiodącej pozycji w dziedzinie czystych technologii. Komitet wzywa Komisję, by podczas przygotowywania wniosku ustawodawczego dotyczącego celu na 2040 r. poszerzyła sprawdzian konkurencyjności dotyczący innych dużych gospodarek, uwzględniając ich politykę klimatyczną, energetyczną i przemysłową, a także wskaźniki gospodarcze oraz by przedstawiła propozycje dotyczące sposobów zaplanowania ścieżki do szybszej dekarbonizacji w sposób podnoszący konkurencyjność Europy w świecie, wzmacniający jej bazę przemysłową oraz zabezpieczający unijny model otwartej gospodarki rynkowej za pomocą wysokich standardów środowiskowych i społecznych ⁽¹¹⁾.

4.7. EKES podkreśla, że aby utrzymać poparcie społeczne dla europejskiej polityki klimatycznej i zaangażować wszystkie szczeble społeczeństwa, ważny jest szeroki dialog z zainteresowanymi stronami oraz włączenie obywateli w określanie celu na 2040 r. i towarzyszących mu strategii politycznych. Zachęca do kontynuacji dialogów na temat czystej transformacji i popiera uznanie w komunikacie potrzeby zorganizowanego i systematycznego dialogu z partnerami społecznymi i społeczeństwem obywatelskim z udziałem podmiotów regionalnych. EKES wzywa również wszystkie państwa członkowskie do nawiązania dialogu w dziedzinie energii i klimatu oraz do ustanowienia krajowych organów doradczych ds. klimatu.

5. Dążenie do osiągnięcia celu na 2040 r.

5.1. Celowi klimatycznemu na 2040 r. muszą towarzyszyć strategie wspomagające, takie jak skupienie się na sprawiedliwej transformacji i konkurencyjności przemysłowej Europy. EKES zachęca Komisję, by jak najszybciej rozpoczęła dialog na temat ram polityki klimatyczno-energetycznej po 2030 r.

5.2. Komitet z zadowoleniem przyjmuje włączenie do komunikatu wszystkich technologii bezemisyjnych i niskoemisyjnych. Według MAE większość technologii potrzebnych do przyspieszenia działań w dziedzinie klimatu do 2030 r. jest już dostępna na rynku, ale osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r. będzie wymagało wdrożenia technologii, które są jeszcze w fazie rozwoju ⁽¹²⁾. Realizacja ambitnego celu na 2040 r. będzie zatem uzależniona zarówno od masowego wdrożenia istniejących opłacalnych, sprawdzonych i wypróbowanych technologii, takich jak energia odnawialna, pompy ciepła i pojazdy elektryczne, jak i od opracowania i rozwoju powstających technologii, takich jak zaawansowane biopaliwa, wodór odnawialny i niskoemisyjny, baterie, paliwa i materiały syntetyczne, małe i modułowe reaktory jądrowe oraz wychwytywanie, utylizacja i składowanie dwutlenku węgla szczególnie w sektorach, w których emisje trudno zredukować.

5.3. Aby wykorzystać korzyści płynące z przywództwa w dziedzinie klimatu, UE powinna dążyć do stworzenia u siebie atrakcyjnego środowiska regulacyjnego i operacyjnego dla opracowywania, testowania, zwiększania skali i produkcji czystych technologii i materiałów. O ile w akcie w sprawie przemysłu neutralnego emisyjnie wytyczono cele dotyczące samowystarczalności Europy w zakresie technologii neutralnych emisyjnie, o tyle UE powinna również śledzić wzrost eksportu produktów i usług w dziedzinie czystych technologii, a także do niego dążyć. Cyfryzacja i zaawansowana produkcja są niezbędne do pobudzenia reindustrializacji Europy. To z kolei powinno zapewnić wysokiej jakości miejsca pracy ze sprawiedliwymi warunkami pracy i dobrymi wynagrodzeniami. Polityka na okres po 2030 r. powinna mieć na celu uproszczenie i usprawnienie europejskich przepisów ekologicznych, w szczególności w celu wzięcia pod uwagę obciążeń administracyjnych dla MŚP.

⁽¹⁰⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/ip_23_6622.

⁽¹¹⁾ Konkurencyjność i jej związek z normami środowiskowymi i społecznymi została omówiona szerzej w Opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Gotowi na 55«: osiągnięcie unijnego celu klimatycznego na 2030 r. w drodze do neutralności klimatycznej” [COM(2021) 550 final] (Dz.U. C 275 z 18.7.2022, s. 101), „Dbałości o konkurencyjność nie należy mylnie interpretować jako wymówki dla działania po linii najmniejszego oporu pod względem standardów ekologicznych na rynku światowym”.

⁽¹²⁾ <https://www.iea.org/reports/net-zero-by-2050>.

5.4. Konieczna jest szybsza dekarbonizacja w sektorach, w których koszty redukcji emisji są stosunkowo niskie i w których istnieją skalowalne rozwiązania, w celu rekompensowania bardziej stopniowych postępów w sektorach, w których trudno jest obniżyć poziom emisji. Sektor energetyczny wytyczy drogę Europie do neutralności klimatycznej. Do 2040 r. produkcja energii elektrycznej w UE musi stać się bezemisyjna, a wkrótce potem trzeba osiągnąć bezemisyjność ogrzewania i chłodzenia. Elektryfikacja jest jedną z najważniejszych strategii dekarbonizacji. Zwiększenie udziału wykorzystywania energii elektrycznej z 23 % w 2021 r. ⁽¹³⁾ do ponad 50 % do 2040 r. będzie wymagało prawie podwojenia produkcji energii elektrycznej, ale całkowite zużycie energii powinno się zmniejszyć dzięki zwiększonej efektywności energetycznej.

5.5. Energia odnawialna, zwłaszcza słoneczna i wiatrowa, będzie odpowiadać za główną część wzrostu produkcji energii, a energia jądrowa będzie ważna dla zaspokojenia obciążenia podstawowego w państwach członkowskich, które zdecydowały się na jej wykorzystywanie. Dostępność przystępnej cenowo i stabilnej czystej energii jest podstawą dekarbonizacji innych sektorów, takich jak przemysł, budownictwo i transport. EKES przypomina o znaczeniu inwestycji w systemy energetyczne, takich jak inwestycje w sieci, elastyczność, magazynowanie oraz zwiększenie połączeń międzysystemowych na europejskim rynku energii za pomocą transgranicznej infrastruktury energetycznej – od sieci po rurociągi wodorowe ⁽¹⁴⁾ – co podkreślono również w sprawozdaniu Letty w sprawie jednolitego rynku. Aby ukierunkować przepływy finansowe na produkcję i infrastrukturę czystej energii, apeluje o stopniowe wycofywanie szkodliwych dopłat do paliw kopalnych.

5.6. EKES zauważa, że cele klimatyczne UE wymagają bezprecedensowego poziomu inwestycji w dekarbonizację istniejących procesów przemysłowych i transportu, a także inwestycji w produkcję technologii i materiałów neutralnych emisyjnie oraz w czystą energię i czyste ciepło, które będą te procesy umożliwiać. Jest to uzależnione między innymi od przewidywalności i spójności otoczenia regulacyjnego, szybszego wydawania pozwoleń, dostępu do finansowania ze szczególnym uwzględnieniem MŚP oraz dostępności wykwalifikowanej siły roboczej. Ambitny cel na 2040 r. będzie wymagał koncentracji na wstępie rocznych inwestycji w dekarbonizację, które – zgodnie z szacunkami – mogą sięgać rocznie 710 mld EUR w latach 2030–2040. Konieczne będzie sfinansowanie tego głównie przez mobilizowanie finansowania prywatnego i przez państwa członkowskie. Rolę unijnych instrumentów finansowania w zaspokojeniu zapotrzebowania należy uwzględnić w przygotowaniach do kolejnych wieloletnich ram finansowych (WRF).

5.7. System handlu uprawnieniami do emisji (ETS) jest najskuteczniejszym jak dotąd motorem redukcji emisji w UE i będzie najważniejszym narzędziem realizacji celów klimatycznych na lata 2030 i 2040. Zgodnie ze ścieżką liniową uprawnienia w ETS wygasną do końca lat 30. XXI wieku, kiedy niektóre sektory, w których emisje trudno zredukować, w tym przemysł chemiczny i transport morski, będą nadal zależne od paliw kopalnych, nawet zgodnie z najbardziej ambitnymi scenariuszami. W 2026 r. przeprowadzony zostanie przegląd ETS. EKES podkreśla znaczenie zapewnienia widoczności i przewidywalności w odniesieniu do likwidacji ETS, a przy tym zadbania o integralność systemu. Jedną z możliwości wygenerowania ograniczonej liczby uprawnień dla emisji resztkowych bez uszczerbku dla pałapu emisji jest powiązanie solidnego usuwania dwutlenku węgla z systemem ETS.

5.8. Emisje z rolnictwa utrzymują się w dużej mierze na stałym poziomie od 2000 r. Procesy rolnicze, takie jak orka i procesy trawienne zwierząt gospodarskich, powodują nieuniknione emisje, ale też zmiana klimatu ma duży wpływ na rolnictwo. Odpowiednie praktyki mogą jednak złagodzić te emisje, a rolnicy mogą również przyczynić się do usuwania dwutlenku węgla poprzez rolnictwo węglowe. Komitet proponuje, by orientacyjny cel redukcji emisji dla przemysłu rolno-spożywczego wyznaczyć w ścisłym dialogu z rolnikami i innymi zainteresowanymi stronami w oparciu o strategiczny dialog na temat przyszłości rolnictwa oraz o ustalenia i badania naukowe. Celem powinno być zapewnienie zrównoważonych systemów żywnościowych, bezpieczeństwa żywnościowego i konkurencyjności europejskiej produkcji żywności ⁽¹⁵⁾ z uwzględnieniem różnych warunków naturalnych w UE. Komitet odnotowuje rolę rolników i leśników w biogospodarce o obiegu zamkniętym. EKES wzywa Komisję do priorytetowego potraktowania badań i rozwoju, które mogą wspierać rolnictwo europejskie w transformacji ekologicznej w kierunku bardziej zrównoważonej produkcji o mniejszej emisji gazów cieplarnianych. Wzywa również Komisję do priorytetowego potraktowania funduszy na wsparcie transformacji ekologicznej w europejskich gospodarstwach rolnych.

⁽¹³⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Energy_statistics_-_an_overview.

⁽¹⁴⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »REPowerEU: Wspólne europejskie działania w kierunku bezpiecznej i zrównoważonej energii po przystępnej cenie»” (COM(2022) 108 final) (Dz.U. C 323 z 26.8.2022, s. 123).

⁽¹⁵⁾ Konkurencyjność przemysłu rolno-spożywczego została określona bardziej szczegółowo w Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Bezpieczeństwo żywnościowe i zrównoważone systemy żywnościowe” (opinia rozpoznawcza na wniosek prezydentki francuskiej) (Dz.U. C 194 z 12.5.2022, s. 72).

5.9. EKES odnotowuje, że bardziej zrównoważone wzorce konsumpcji, takie jak przejście na zdrowy sposób odżywiania, zmniejszenie zużycia energii i surowców oraz priorytetowe traktowanie transportu publicznego, jazdy na rowerze i przemieszczania się pieszo, gdy to możliwe, przyczyniają się w znacznym stopniu do redukcji emisji zarówno w UE, jak i w państwach trzecich, a także zmniejszają ślad materiałowy i inwestycje niezbędne do osiągnięcia celów klimatycznych. Sądzi, że ważnym elementem transformacji jest wzmocnienie pozycji konsumentów i gospodarstw domowych, na przykład poprzez dostępność opartych na faktach informacji zapewniających uczciwe oświadczenia środowiskowe oraz cyfrowe paszporty produktów, wdrożenie prawa do naprawy i zasad ekoprojektu, a także zachęty do dokonywania przystępnych cenowo zrównoważonych wyborów. Zrównoważony styl życia trzeba również popularyzować za pomocą edukacji i podnoszenia świadomości.

5.10. Przejście na zieloną gospodarkę na drodze do osiągnięcia celu klimatycznego na 2040 r. będzie wymagać siły roboczej wyszkolonej w zakresie nowych technologii i zrównoważonych praktyk. Transformacja jest dla młodych ludzi okazją do udziału w nowych programach edukacyjnych i szkoleniach w zakresie umiejętności ekologicznych, co umożliwi dostosowanie ich ścieżki kariery do potrzeb zdekarbonizowanej gospodarki. Należy również uznać potrzebę przekwalifikowania i doskonalenia zawodowego istniejącej siły roboczej. Położony w strategii nacisk na innowacje i badania powinien zwiększyć możliwości edukacyjne w dziedzinach STEM związanych z nauką o klimacie i zieloną technologią.

5.11. Wreszcie EKES ponownie podkreśla, że potrzebne są solidne ramy polityki na rzecz sprawiedliwej transformacji, ukierunkowane na ludzi, dostosowane do warunków lokalnych, chroniące przyrodę i środowisko oraz wykorzystujące możliwości ⁽¹⁶⁾.

Bruksela, dnia 30 maja 2024 r

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Oliver RÖPKE

⁽¹⁶⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Tworzenie unijnych ram polityki na rzecz sprawiedliwej transformacji – niezbędne środki” (opinia rozpoznawcza na wniosek prezydencji belgijskiej) (Dz.U. C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj>).